

EUROPOS SOCIALINE CHARTIJA (PATAISYTA)

Preambulė

Vyriausybės, šios Chartijos signatūros, budamos Europos Tarybos nares,

atsižvelgdamos I tai, jog Europos Tarybos tikslas yra siekti didesnes savo nariu vienybes, kad butu apsaugoti ir lgyvendinti idealai bei principai, kurie yra bendras ju paveldas, taip pat prisideti prie ekonomines ir socialines ju pažangos, ypac išlaikant ir toliau lgyvendinant žmogaus teises ir pagrindines laisves,

atsižvelgdamos I tai, kad 1950 metu lapkricio 4 diena Romoje pasirašytoje Europos žmogaus teisiu ir pagrindiniu laisviu apsaugos konvencijoje ir jos papildomuose protokoluose Europos Tarybos valstybes nares susitare garantuoti savo gyventojams šiuose dokumentuose apibrežtas pilietines bei politines teises ir laisves,

atsižvelgdamos I tai, kad 1961 metu spalio 18 diena Turine pasirašyti pateiktoje Europos socialineje chartijoje ir jos papildomuose protokoluose Europos Tarybos valstybes nares, siekdamos pagerinti savo gyventoju gyvenimo lygl ir pakelti socialine gerove, susitare garantuoti savo gyventojams šiuose dokumentuose apibrežtas socialines teises,

prisimindamos, kad 1990 metu lapkricio 5 diena Romoje vykusioje Ministru konferencijoje, skirtoje žmogaus teisems, buvo pabrežtas poreikis, viena vertus, išsaugoti nedaloma visu žmogaus teisiu - pilietiniu, politiniu, ekonominiu, socialiniu, kulturiniu - pobudl ir, antra vertus, suteikti Europos socialinei chartijai nauja impulsa,

pasiryžusios, vykdydamos 1991 metu spalio 21-22 dienomis Turine vykusios Ministru konferencijos nutarimus, atnaujinti ir pritaikyti šios Chartijos materialujl turinl, kad butu atsižvelgta pirmiausia I esminius socialinius pokycius, lvykusius nuo tada, kai buvo priimtas jos tekstas,

pripažindamos teisiu, kurias garantuoja Chartija su pataisomis ir 1988 metu Papildomasis protokolas, taip pat nauju teisiu ltvirtinimo pataisytoje Chartijoje, kuri palaiptnui turetu pakeisti Europos socialine chartija, pranašumus,

s u s i t a r e:

I DALIS

Šalys pripažlsta, kad ju visomis tinkamomis nacionalinemis ir tarptautinemis priemonemis vykdytinis politikos tikslas yra sudaryti salygas, kuriomis butu galima veiksmingai lgyvendinti šias teises ir principus:

1. Kiekvienas žmogus privalo tureti galimybe savo laisvai pasirinktu darbu užsidirbti pragyvenima.
2. Visi darbuotojai turi teise I tinkamas darbo salygas.
3. Visi darbuotojai turi teise I saugias ir sveikas darbo salygas.
4. Visi darbuotojai turi teise I teisinga atlyginima, garantuojantl normalu ju paciu ir ju šeimu gyvenimo lygl.
5. Visi darbuotojai ir darbdaviai, siekdami apsaugoti savo ekonominius ir socialinius interesus, turi teise laisvai jungtis I nacionalines ir tarptautines organizacijas.
6. Visi darbuotojai ir darbdaviai turi teise I kolektyvines derybas.
7. Vaikai ir paaugliai turi teise buti ypac ginami nuo jiems iškylanciu fiziniu ir moraliniu pavojū.

8. Dirbancios moterys neštumo metu turi teisę į specialią apsaugą.
9. Kiekvienas žmogus turi teisę gauti atitinkamas profesinio orientavimo paslaugas, padedancias jam pasirinkti profesiją, kuri atitiktų jo asmeninius sugebėjimus ir interesus.
10. Kiekvienas žmogus turi teisę į tinkamas profesinio rengimo sąlygas.
11. Kiekvienas žmogus turi teisę naudotis visomis priemonėmis, leidžiančiomis pasiekti aukščiausia, kokią tik galima, sveikatingumo lygį.
12. Visi darbuotojai ir jų išlaikytiniai turi teisę į socialinę apsaugą.
13. Kiekvienas asmuo, neturintis pakankamai išteklių, turi teisę į socialinę paramą ir medicinos pagalbą.
14. Kiekvienas žmogus turi teisę naudotis socialines rūpybos tarnybu paslaugomis.
15. Nelgalieji turi teisę į savarankiškumą, socialinę integraciją ir dalyvavimą visuomenės gyvenime.
16. Šeima, kaip pagrindinė visuomenės ląstelė, siekiant užtikrinti jos visapusišką vystymąsi, turi teisę į atitinkamą socialinę, teisinę ir ekonominę apsaugą.
17. Vaikai ir paaugliai turi teisę į atitinkamą socialinę, teisinę ir ekonominę apsaugą.
18. Kiekvienos šalies piliečiai kiekvienos kitos šalies teritorijoje turi teisę dirbti bet kurią mokama darbą tokiomis pat sąlygomis, kaip ir pastarosios šalies piliečiai, atsižvelgiant į apribojimus, kurie taikomi dėl pagrįstu ekonominiu ir socialiniu priežastimi.
19. Darbuotojai migrantai, kurie yra vienos iš šalių piliečiai, ir jų šeimos turi teisę į apsaugą ir paramą kiekvienos kitos šalies teritorijoje.
20. Visi darbuotojai turi teisę į lygias galimybes ir vienodą padėtį darbo ir profesijos reikalais nediskriminuojant dėl lyties.
21. Darbuotojai turi teisę į informaciją ir konsultaciją įmoneje.
22. Darbuotojai turi teisę dalyvauti įmoneje nustatant ir gerinant darbo sąlygas bei darbo aplinką.
23. Pagyvenę žmonės turi teisę į socialinę apsaugą.
24. Visi darbuotojai turi teisę į apsaugą darbo sutarties nutraukimo atveju.
25. Visi darbuotojai turi teisę ginti savo reikalavimus ju darbdavio bankroto atveju.
26. Visi darbuotojai turi teisę į orumą darbe.
27. Visi pareigū šeimai turintys asmenys, kurie dirba arba nori išdirbti, turi teisę tai daryti nediskriminuojami ir, kiek tai įmanoma, jų darbas bei pareigos šeimai neturi vienas kitam prieštarauti.
28. Darbuotojų atstovai įmoneje turi teisę į apsaugą nuo priešiško veiksmo ir turėti atitinkamas sąlygas savo funkcijoms atlikti.
29. Visi darbuotojai turi teisę į informaciją ir konsultacijas grupinio atleidimo atvejais.
30. Kiekvienas žmogus turi teisę į apsaugą nuo skurdo ir socialinės atskirties.
31. Kiekvienas žmogus turi teisę į būstą.

II DALIS

Šalys įsipareigoja, kaip numatyta III dalyje, laikyti joms privalomais šiuose straipsniuose ir punktuose išdestytus įsipareigojimus.

1 straipsnis. Teisė į darbą

Siekdamos užtikrinti, kad būtų veiksmingai įgyvendinta teisė į darbą, Šalys įsipareigoja:

1. Vienu iš pagrindinių savo tikslų ir pareigų laikyti kuo didesnio ir pastovesnio užimtumo siekimą ir išlaikymą, kad ateityje būtų pasiektas visiškas užimtumas.
2. Veiksmingai ginti darbuotojų teisę savo laisvai pasirinktu darbu užsidirbti pragyvenimą.
3. Sukurti tarnybas, teikiančias visiems darbuotojams nemokamas paslaugas išdirbinimo reikalais, arba palaikyti jų veiklą.
4. Organizuoti arba skatinti atitinkamą profesinį orientavimą, rengimą ir perkvalifikavimą.

2 straipsnis. Teise I tinkamas darbo salygas

Siekdamos užtikrinti, kad butu veiksmingai Igyvendinta teise I tinkamas darbo salygas, Šalys Isipareigoja:

1. Nustatyti priimtina darbo dienos ir darbo savaites laika ir palaipsniui trumpinti darbo savaitę tiek, kiek leidžia darbo našumo padidėjimas ir kiti su tuo susiję veiksniai.
2. Nustatyti oficialias mokamas švenčių dienas.
3. Nustatyti ne mažiau kaip keturiu savaitiu kasmetines mokamas atostogas.
4. Pašalinti rizika esant pavojingoms arba kenksmingoms sveikatai darbo salygomis, o ten, kur tokios rizikos nelmanoma pašalinti arba reikiama sumažinti, sutrumpinti tokiu sriciu darbuotoju darbo diena arba suteikti jiems papildomas mokamas atostogas.
5. Garantuoti karta per savaitę poilsio laika, kuris, jei lmanoma, turi sutapti su diena, kuri pagal tradicija ar paprotl toje šalyje ar regione laikoma poilsio diena.
6. Garantuoti, kad kiek galima greiciau ir jokiau budu ne veliau kaip per du menesius nuo ju priemimo I darba dienos darbuotojai butu raštu informuojami svarbiausiais sutarties arba darbo santykiu klausimais.
7. Garantuoti, kad naktini darba dirbantys darbuotojai galetu naudotis priemonemis, numatytomis atsižvelgiant I šio darbo išskirtinuma.

3 straipsnis. Teise I sveikas ir saugias darbo salygas

Siekdamos užtikrinti, kad butu veiksmingai Igyvendinta teise I sveikas ir saugias darbo salygas, konsultuodamosi su darbdaviu ir darbuotoju organizacijomis, Šalys Isipareigoja:

1. Rengti, Igyvendinti ir nuolat tobulinti nuosekcia valstybes politika darbo saugos, profesines sveikatos ir darbo aplinkos srityje. Pagrindinis šios politikos tikslas yra gerinti darbo sauga, sveikatos salygas ir užkirsti kelia nelaimingiems atsitikimams bei traumoms darbo metu, susijusioms su darbu arba tapusioms darbo padariniu, visu pirma šalinant su darbo aplinka susijusios rizikos priežastis.
2. Priimti norminius aktus del darbo saugos ir sveikatos salygu.
3. Imtis priemoniu, kad butu laikomasi tokiu norminiu aktu, organizuojant ju vykdymo kontrole.
4. Skatinti visiems darbuotojams prieinamu profesines sveikatos tarnybu, kuriu svarbiausios funkcijos butu prevencija ir konsultavimas, laipsniška pletojima.

4 straipsnis. Teise I teisinga atlyginima

Siekdamos užtikrinti, kad butu veiksmingai Igyvendinta teise I teisinga atlyginima už darba, Šalys Isipareigoja:

1. Pripažinti darbuotoju teise I toki atlyginima, kuris garantuotu jiems ir ju šeimoms normalu gyvenimo lygl.
2. Pripažinti darbuotoju teise I padidinta darbo užmokestl už viršvalandžius, atsižvelgiant I išimtis kai kuriais ypatingais atvejais.
3. Pripažinti vyru ir moteru teise I vienoda atlyginima už vienodos vertes darba.
4. Pripažinti visu darbuotoju teise I tinkama išankstinio pranešimo apie atleidima iš darbo laika.
5. Leisti atskaitymus iš darbo užmokescio tiktai laikantis tokiu salygu ir tokio dydžio, kuriuos numato vidaus Istatymai ar kiti teises aktai, arba nustato kolektyvines sutartys ar arbitražo sprendimai.

Igyvendinti šias teises siekiama Ivirtinant jas laisvai sudaromomis kolektyvinemis sutartimis, Istatymo nustatytu darbo užmokescio reguliavimo mechanizmu arba kitomis priemonemis, atitinkanciomis vidaus salygas.

5 straipsnis. Teise jungtis I organizacijas

Siekdamos užtikrinti arba skatinti darbuotoju ir darbdaviu laisve kurti vietines, nacionalines ar tarptautines organizacijas savo ekonominiams ar socialiniams interesams ginti ir stoti I šias organizacijas, Šalys Isipareigoja savo nacionalines teises normomis nevaržyti šios laisves arba ju netaikyti taip, kad ja varžytu. Koku mastu šiame straipsnyje numatomos garantijos turi buti taikomos policijai, nustato vidaus Istatymai arba kiti teises aktai. Principa, kuriuo vadovaujamas taikant šias garantijas kariškiams, ir masta, kuriuo jos yra taikomos šios kategorijos asmenims, taip pat nustato vidaus Istatymai ar kiti teises aktai.

6 straipsnis. Teise I kolektyvines derybas

Siekdamos užtikrinti, kad butu veiksmingai Igyvendinta teise I kolektyvines derybas, Šalys Isipareigoja:

1. Skatinti rengti bendras darbuotoju ir darbdaviu konsultacijas.
2. Skatinti, kai yra butina ir tikslinga, sukurti savanorišku derybu tarp darbdaviu arba darbdaviu organizaciju ir darbuotoju organizaciju mechanizma siekiant kolektyvinemis sutartimis reguliuoti darbo santykius ir darbo salygas.
3. Skatinti sukurti ir panaudoti atitinkama taikinimo ir savanoriško arbitražo mechanizma darbo gincams spresti.
Ir pripažlsta:
4. Darbuotoju ir darbdaviu teise veikti kolektyviai kilus interesu konfliktams, taip pat teise streikuoti, laikantis Isipareigojimu pagal anksčiau sudarytas kolektyvines sutartis.

7 straipsnis. Vaiku ir paaugliu teise I apsauga

Siekdamos užtikrinti, kad butu veiksmingai Igyvendinta vaiku ir paaugliu teise I apsauga, Šalys Isipareigoja:

1. Nustatyti, kad minimalus priemimo I darba amžius butu 15 metu, išskyrus tuos atvejus, kai vaikai dirba lengva darba, nekenkiantl ju sveikatai, dorovei ar mokymuisi.
2. Nustatyti, kad minimalus priimamuju I tam tikrus darbus, kurie yra laikomi pavojingais ir kenksmingais sveikatai, amžius butu 18 metu.
3. Nustatyti, kad asmenys, kuriems tebegalioja privalomas mokymas, nebutu Idarbinami tokiose srityse, kur jie neturetu galimybes sėkmingai mokytis.
4. Nustatyti, kad asmenims iki 18 metu amžiaus darbo laikas butu sutrumpintas atsižvelgiant I ju vystymosi ir ypac I ju profesinio pasirengimo poreikius.
5. Pripažinti jaunu darbuotoju ir mokiniu teise I teisinga darbo užmokestl ar kitas atitinkamas išmokas.
6. Nustatyti, kad laikas, kurl paaugliai darbdavio sutikimu per lprastine darbo diena sugaišta profesiniam pasirengimui, butu laikomas darbo dienos dalimi.
7. Nustatyti, kad dirbantys asmenys iki 18 metu amžiaus turetu teise I ne mažiau kaip 4 savaiciu kasmetines mokamas atostogas.
8. Nustatyti, kad asmenys iki 18 metu amžiaus nebutu skiriami dirbti naktinio darbo, išskyrus tam tikrus darbus, kuriuos nustato vidaus Istatymai ar kiti teises aktai.
9. Nustatyti, kad asmenys iki 18 metu amžiaus, dirbantys darbus, kuriuos nustato vidaus Istatymai ar kiti teises aktai, reguliariai tikrintusi sveikata.
10. Užtikrinti ypatinga apsauga nuo vaikams ir paaugliams išskylanciu fiziniu ir moraliniu pavojų, o ypac nuo tu, kurie tiesiogiai ar netiesiogiai yra susije su ju darbu.

8 straipsnis. Dirbanciu moteru teise I motinystes apsauga

Siekdamos užtikrinti, kad butu veiksmingai Igyvendinta dirbanciu moteru teise I motinystes apsauga, Šalys Isipareigoja:

1. Suteikti moterims prieš gimdymą ir po jo mokamas, ne trumpesnes kaip 14 savaičių bendros trukmės atostogas, arba pakankamas socialinio draudimo išmokas arba išmokas iš valstybės fondų tokioms atostogoms.
2. Laikyti neteisėtu dalyku tai, kad darbdavys iš anksto išpeja moterį dėl atleidimo laikotarpiu nuo tada, kai ji savo darbdaviui praneša, jog yra neščia, iki motinystės atostogu pabaigos, arba išpeja ją apie atleidimą tokiu metu, kai to išpejimo laikas baigiasi tokiu atostogu metu.
3. Užtikrinti, kad savo kūdikius žindantioms motinoms darbo metu būtų suteikiamos tam reikalingos pertraukos.
4. Reglamentuoti neščių, neseniai gimdžiusių ir žindančių moterų skyrimą naktiniam darbui.
5. Uždrausti skirti neščias, neseniai gimdžiusias ir žindančias moteris dirbti požeminius kasybos darbus ir, jei reikia, visus kitus darbus, kurie netinkami joms dėl to, kad yra pavojingi, kenksmingi sveikatai arba sunkūs, ir imtis reikiamu priemoniu apsaugoti tokiu moterų teise I darba.

9 straipsnis. Teise I profesinį orientavimą

Siekdamos užtikrinti, kad būtų veiksmingai įgyvendinta teise I profesinį orientavimą, Šalys išpareigoja teikti arba prireikus skatinti paslaugas, kurios padėtų visiems asmenims, įskaitant nelgaliuosius, spresti problemas, susijusias su profesijos pasirinkimu ir jos įgijimu, tinkamai atsižvelgiant I jų individualias savybes ir požiūrį I galimybę įgyti profesiją. Ši pagalba turi būti teikiama nemokamai tiek paaugliams, įskaitant moksleivius, tiek suaugusiems.

10 straipsnis. Teise I profesinį rengimą

Siekdamos užtikrinti, kad būtų veiksmingai įgyvendinta teise I profesinį rengimą, Šalys išpareigoja:

1. Teikti arba prireikus skatinti visuose asmenyse, įskaitant nelgaliuosius, techninį ir profesinį rengimą konsultuojantis su darbdaviu ir darbuotoju organizacijomis ir, atsižvelgiant tik I individualius gabumus, sudaryti galimybes įgyti aukštąjį techninį ir universitetinį išsilavinimą.
2. Kurti arba plėtoti mokinių rengimo sistemą ir imtis kitų nuolatinių priemonių parengti vaikus ir merginas įvairioms specialybėms.
3. Sudaryti arba prireikus padėti sudaryti:
 - a) tinkamas ir nesunkiai prieinamas suaugusių darbuotojų mokymo sąlygas;
 - b) specialias galimybes suaugusiems darbuotojams perkvalifikuoti, kai tai reikalinga dėl technikos pažangos arba naujų tendencijų užimtumo srityje.
4. Teikti arba prireikus remti specialias priemones ilgai nedirbusiems žmonėms perkvalifikuoti ir reintegruoti.
5. Skatinti, kad būtų maksimaliai naudojamos galimybės, kurias teikia atitinkamos priemonės, tokios kaip:
 - a) visokių rinkliavų ar mokesčių sumažinimas arba panaikinimas;
 - b) finansinės paramos atitinkamais atvejais suteikimas;
 - c) darbdavio prašymu laiko, sugaišto darbo metu papildomam profesiniam rengimui, Itraukimas I normalios darbo dienos laiką;
 - d) mokinių ir kitų jaunu darbuotojų rengimo sistemos efektyvumo užtikrinimas atitinkamomis kontrolės priemonėmis konsultuojantis su darbuotoju ir darbdaviu organizacijomis ir apskritai atitinkama jaunu darbuotoju interesu apsauga.

11 straipsnis. Teise I sveikatos apsauga

Siekdamos užtikrinti, kad būtų veiksmingai įgyvendinta teise I sveikatos apsauga, Šalys Isipareigoja tiesiogiai ar bendradarbiaudamos su valstybinėmis ar privaciomis organizacijomis imtis reikiamu priemoniu, skirtu, be kita ko:

1. Kiek Imanoma prastos sveikatos priežastims šalinti.
2. Konsultacijoms teikti ir rūpintis švietimo priemonėmis, kuriomis propaguojama sveika gyvensena bei skatinama asmenine atsakomybe už savo sveikata.
3. Kiek Imanoma užkirsti kelia epideminėms, endeminėms ir kitoms ligoms, taip pat nelaimingiems atsitikimams.

12 straipsnis. Teise I socialine apsauga

Siekdamos užtikrinti, kad būtų veiksmingai įgyvendinta teise I socialine apsauga, Šalys Isipareigoja:

1. Sukurti arba toliau išlaikyti socialines apsaugos sistema.
2. Išlaikyti tinkamo lygio socialines apsaugos sistema - bent tokio, kuris yra būtinas Europos socialines apsaugos kodeksui ratifikuoti.
3. Stengtis, kad socialines apsaugos sistema nuolat tobulėtų, pasiektu aukštesnį lygį.
4. Imtis priemoniu sudarant atitinkamus dvišalius ar daugiašalius susitarimus ar kitais būdais ir laikantis tokiuose susitarimuose nustatytu sąlygu, kad būtų užtikrintas:

a) vienodas kitu Šaliu pilieciu ir jų paciū pilieciū naudojimasis teisėmis I socialine apsauga, Iškaičiant pagal socialines apsaugos Istatymus teikiamu lengvatu išlaikyma nepriklausomai nuo asmenū, kurie naudojasi teise I socialine apsauga, kilnojimosi Šaliū teritorijose;

b) teisiū I socialine apsauga suteikimas, išlaikymas ir atnaujinimas tokiomis priemonėmis kaip draudimo laikotarpio ar darbo stažo, Igyto pagal kiekvienos Šalies Istatymus, susumavimas.

13 straipsnis. Teise I socialine parama ir medicinos pagalba

Siekdamos užtikrinti, kad būtų veiksmingai įgyvendinta teise I socialine parama ir medicinos pagalba, Šalys Isipareigoja:

1. Užtikrinti, kad kiekvienas asmuo, kuris neturi pakankamai lešu pragyvenimui ir kuris negali gauti tokiū lešu savo pastangomis ar iš kitū šaltiniū, ypac iš socialines apsaugos sistemos, gautū reikiama parama, o susirges - priežiūra, būtina pagal jo sveikatos būklę.
2. Užtikrinti, kad asmenims, kurie gauna tokia pagalba, del šios priežasties nebutū ribojamos politines ir socialines teises.
3. Imtis priemoniu, kad kiekvienas žmogus galetū gauti iš atitinkamu valstybiniū ar privaciū tarnybu tokia konsultacija ir asmenine pagalba, kokios gali prireikti, kad butū galima išvengti jo paties ar šeimos nepritekliaus, pašalinti jį ar palengvinti.
4. Taikyti teisetai esantiems jų teritorijose kitu Šaliū piliečiams šio straipsnio 1, 2 ir 3 punktuose nurodytas nuostatas tokiomis pat kaip ir savo piliečiams sąlygomis pagal Isipareigojimus, kurie yra apibrėžti 1953 metu gruodžio 11 diena Paryžiūje pasirašytoje Europos socialines paramos ir medicinos pagalbos konvencijoje.

14 straipsnis. Teise naudotis socialines rupybos tarnybu paslaugomis

Siekdamos užtikrinti, kad būtų veiksmingai įgyvendinta teise naudotis socialines rupybos tarnybu paslaugomis, Šalys Isipareigoja:

1. Remti arba steigti tarnybas, kurios tam tikrais socialines veiklos budais prisidetu tiek prie pavieniu asmenu, tiek prie visuomenes grupiu vystymosi bei geroves kelimo ir padetu jiems prisitaikyti prie socialines aplinkos.
2. Skatinti pavienius asmenis ir savanoriškas ar kitas organizacijas prisideti prie tokiu tarnybu steigimo ir ju veiklos palaikymo.

15 straipsnis. Nelgaliuju teise I savarankiškuma, socialine integracija ir dalyvavima visuomenes gyvenime

Siekdamos užtikrinti, kad butu veiksmingai Igyvendinta nelgaliu asmenu, nepaisant amžiaus ir negalios pobudžio bei kilmes, teise I savarankiškuma, socialine integracija ir dalyvavima visuomenes gyvenime, Šalys Ispareigoja, visu pirma:

1. Imtis reikiamu priemoniu, kad butu užtikrintas nelgaliu asmenu konsultavimas, mokymas ir profesinis rengimas, kur tai Imanoma, bendru Istaigu sistemoje, o jei nera tokiu galimybiu - naudojantis specializuotu valstybiniu ar privaciu Istaigu pagalba.
2. Padeti jiems Isidarbinti naudojantis visomis priemonemis, kurios skatintu darbdavius priimti ir aprupinti darbu nelgaliuosius Iprastoje darbo aplinkoje arba pritaikyti darbo salygas prie nelgaliuju poreikiu, arba, jeigu tai nelmanoma del nelgalumo pobudžio, nustatant arba sukuriant užimtumo garantijas pagal nelgalumo laipsnl. Tam tikrais atvejais Igyvendinant tokias priemones gali reiketi specializuotu instituciju ir pagalbos tarnybu paramos.
3. Remti ju visiška socialine integracija ir dalyvavima visuomenes gyvenime, ypac naudojant priemones, Iskaitant technine Iraga, kurios padeda Iveikti bendravimo bei judejimo kliutis ir sudaro salygas, kad jiems butu prieinamas transportas, bustas, kulturine veikla bei laisvalaikis.

16 straipsnis. Šeimos teise I socialine, teisine ir ekonomine apsauga

Siekdamos užtikrinti butinas salygas visapusiškam šeimos, kaip pagrindines visuomenes lasteles, vystymuisi, Šalys Ispareigoja prisideti prie šeimos gyvenimo ekonomines, teises ir socialines apsaugos tokiomis priemonemis kaip socialines ir šeimos pašalpos, palanki valstybes mokesciu politika, šeimos aprupinimas bustu, lengvatos jaunavedžiams ir kitomis reikiamomis priemonemis.

17 straipsnis. Vaiku ir paaugliu teise I socialine, teisine ir ekonomine apsauga

Siekdamos užtikrinti, kad butu veiksmingai Igyvendinta vaiku ir paaugliu teise augti aplinkoje, kuri skatina visapusiška ju asmenybes ir fiziniu bei protiniu galiu vystymasi, Šalys Ispareigoja tiesiogiai arba bendradarbiaudamos su viešosiomis ir privaciomis organizacijomis imtis visu tinkamu ir reikiamu priemoniu, kuriomis siekiama:

1. a) užtikrinti, kad vaikai ir paaugliai, atsižvelgiant I ju tevu teises ir pareigas, turetu reikalinga priežiura ir pagalba, butu tinkamai mokomi ir lavinami, ypac nustatant tokiems tikslams tinkamu instituciju bei tarnybu steigima ir palaikyma;
b) apsaugoti vaikus ir paauglius nuo apleidimo, smurto ir išnaudojimo;
c) teikti valstybes apsauga ir specialia pagalba vaikams ir paaugliams, laikinai arba visiškai netekusiems savo šeimos paramos.
2. Suteikti vaikams ir paaugliams nemokama pradinl bei vidurinl išsilavinima ir skatinti juos tvarkingai lankyti mokykla.

18 straipsnis. Teise dirbti mokama darba kitu Šaliu teritorijoje

Siekdamos užtikrinti, kad butu veiksmingai Igyvendinta teise dirbti mokama darba kiekvienos kitos Šalies teritorijoje, Šalys Ispareigoja:

1. Taikyti galiojancias taisykles vadovaudamosi liberalumo dvasia.
2. Supaprastinti esamus formalumus ir sumažinti ar panaikinti žyminius mokesčius arba kitas rinkliavas, kurias moka darbuotojai užsieniečiai ar jų darbdaviai.
3. Individualiai ar kolektyviai liberalizuoti taisykles, reglamentuojancias darbuotoju užsienieciu darba.
Ir pripažįsta:
4. Savo pilieciu teise išvykti iš savo šalies, kad galetu dirbti mokama darba kitu Šaliu teritorijose.

19 straipsnis. Darbuotoju migrantu ir ju šeimu teise I apsauga ir parama

Siekdamos užtikrinti, kad butu veiksmingai Igyvendinta darbuotoju migrantu ir ju šeimu teise I apsauga ir parama kiekvienos kitos Šalies teritorijoje, Šalys Isipareigoja:

1. Padeti sukurti arba paremti veikla atitinkamu tarnybu, teikianciu reikiamas ir nemokamas paslaugas, kurios padetu tokiems darbuotojams visu pirma gauti tikslija informacija, ir imtis visu reikiamu priemoniu, kiek leidžia vidaus Istatymai ir kiti teises aktai, prieš klaidinama propaganda emigracijos ir imigracijos klausimais.
2. Imtis atitinkamu ju jurisdikcijai priklausanciu priemoniu, kurios palengvintu tokiu darbuotoju ir ju šeimu išvykima, persikelima ir priemima, ir pagal savo jurisdikcija suteikti reikiamas paslaugas sveikatos, medicininio aptarnavimo srityje bei sudaryti geras higienos salygas persikelimo metu.
3. Prireikus skatinti valstybiniu ir privaciu socialiniu tarnybu bendradarbiavima emigracijos ir imigracijos šalyse.
4. Garantuoti tokiems darbuotojams, teisetai esantiems ju teritorijose, kai tokias sritis reglamentuoja Istatymai ar kiti teises aktai arba kontroliuoja administracines tarnybos, ne mažiau palankia padetl už ta, kuria naudojasi ju paciu pilieciai šiose srityse:

- a) atlyginimo ir kitu Idarbinimo bei darbo salygu;
- b) narystes profesinese sajungose ir naudojimosi kolektyviniu derybu teikiamais pranašumais;
- c) busto.

5. Garantuoti tokiems darbuotojams, teisetai esantiems ju teritorijose, ne mažiau palankia padetl už ta, kuria naudojasi ju paciu pilieciai mokesciu, rinkliavu ar draudimo Imoku, kuriuos moka dirbantys asmenys, atžvilgiu.
6. Kiek Imanoma padeti susijungti darbuotojo užsieniecio, kuriam leista Isikurti toje teritorijoje, šeimai.
7. Garantuoti tokiems darbuotojams, teisetai esantiems ju teritorijose, padetl, ne mažiau palankia už ta, kuria naudojasi ju paciu pilieciai, šiame straipsnyje paminetu klausimu teismo nagrinejimo atžvilgiu.
8. Garantuoti tokiems darbuotojams, teisetai gyvenantiems ju teritorijoje, kad jie nebus išsiusti, išskyrus atvejus, kai jie kelia gresme nacionaliniam saugumui arba daro žala visuomenes interesams ar dorovei.
9. Leisti tokiems darbuotojams, neviršijant teisetu dydžiu, pervesti tiek savo uždarbio ir santaupu, kiek jie pageidauja.
10. Taikyti šiame straipsnyje numatyta apsauga ir parama savarankiškai dirbantiems migrantams, kai tokios priemones taikytinos šios kategorijos darbuotojams.
11. Skatinti darbuotojus migrantus ir ju šeimu narius bei jiems padeti mokytis priimanciosios valstybes nacionalines kalbos, o jeigu tokiu kalbu yra kelios - vienos iš tu kalbu.
12. Kiek Imanoma skatinti darbuotoju migrantu vaikus ir jiems padeti mokytis migrantu gimtosios kalbos.

20 straipsnis. Teise I lygias galimybes ir vienoda padetl darbo ir profesijos reikalais nediskriminuojant del lyties

Siekdamos užtikrinti, kad butu veiksmingai lgyvendinta teise I lygias galimybes ir vienoda padetl darbo ir profesijos reikalais nediskriminuojant del lyties, Šalys lsipareigoja pripažinti ta teise ir imtis reikiamu priemoniu, kad užtikrintu arba skatintu ja lgyvendinti šiose srityse:

- a) darbo prieinamumo, apsaugos nuo atleidimo iš darbo ir perkavimo darbe;
- b) profesinio orientavimo, rengimo, perkvalifikavimo ir prisitaikymo;
- c) lsidarbinimo ir darbo salygu, lskaitant atlyginima už darba;
- d) karjeros, lskaitant paaukštinama darbe.

21 straipsnis. Teise I informacija ir konsultacija

Siekdamos užtikrinti, kad butu veiksmingai lgyvendinta darbuotoju teise gauti informacija ir konsultacija l moneje, Šalys lsipareigoja imtis tam tikru priemoniu ar remti jas, kad darbuotojai ar ju atstovai pagal vidaus lstatymus ar praktika:

- a) butu nuolat ar tam tikrais laikotarpiais ir jiems suprantamai informuojami apie l mone, kurioje jie dirba, ekonomine bei finansine bukle, susitarus, kad tam tikra informacija, kurios atskleidimas pakenktu l monei, gali buti neteikiama arba viešai neskelbtina; ir
- b) butu laiku konsultuojami apie numatomus sprendimus, kurie galetu tureti esmine ltaka darbuotoju interesams, ypac apie tuos sprendimus, kurie gali gerokai paveikti užimtuma l moneje.

22 straipsnis. Teise dalyvauti nustatant ir gerinant darbo salygas bei darbo aplinka

Siekdamos užtikrinti, kad butu veiksmingai lgyvendinta darbuotoju teise dalyvauti nustatant ir gerinant darbo salygas bei darbo aplinka l moneje, Šalys lsipareigoja imtis priemoniu ar remti jas, kad darbuotojai ar ju atstovai pagal vidaus lstatymus ir praktika dalyvautu:

- a) nustatant ir gerinant darbo salygas, darbo organizavima ir darbo aplinka;
- b) ginant sveikata ir sauga l moneje;
- c) organizuojant socialines ir socialines kulturines paslaugas ir salygas l moneje;
- d) kontroliuojant, kaip laikomasi šioje srityje galiojanciu norminiu aktu.

23 straipsnis. Pagyvenusiu žmonių teise I socialine apsauga

Siekdamos užtikrinti, kad butu veiksmingai lgyvendinta pagyvenusiu žmonių teise I socialine apsauga, Šalys lsipareigoja tiek tiesiogiai, tiek bendradarbiaudamos su viešosiomis ar privaciomis organizacijomis imtis atitinkamu priemoniu arba remti jas, ypac tu, kuriomis:

- sudaromos salygos pagyvenusiems žmonems kuo ilgiau buti naudingais visuomenes nariais šiais budais:

- a) skiriant pakankamai lešu, leidžianciu jiems normaliai gyventi ir aktyviai dalyvauti visuomenes, socialiniame ir kulturiniame gyvenime;
- b) teikiant informacija apie paslaugas ir lengvatas, kurios numatytos pagyvenusiems žmonems, ir apie ju galimybes naudotis jomis;

- sudaromos salygos pagyvenusiems žmonėms laisvai pasirinkti gyvenimo būdą ir gyventi nepriklausomiems jiems įprastoje aplinkoje tiek, kiek jie norės ir galės, šiais būdais:

a) aprūpinant juos gyvenamuoju plotu, atitinkanciu jų poreikius ir sveikatos būkle, arba teikiant pakankama paramą jų būstui tinkamai pertvarkyti;

b) teikiant medicinos priežiūrą ir paslaugas atsižvelgiant į jų sveikatos būklę;

- garantuojama lstaigose gyvenantiems pagyvenusiems žmonėms atitinkama globa, kartu gerbiant jų asmeninį gyvenimą, ir dalyvavimas priimant sprendimus dėl jų gyvenimo salygų šiose lstaigose.

24 straipsnis. Teisė į apsaugą darbo sutarties nutraukimo atveju

Siekdamos užtikrinti, kad būtų veiksmingai įgyvendinta darbuotojų teisė į apsaugą darbo sutarties nutraukimo atveju, Šalys pripažįsta, jog:

a) visi darbuotojai turi teisę, kad jų darbo sutartis nebūtų nutraukta be svarbiu priežasciu, nesusijusiu su jų sugebejimais ar elgesiu arba pagrįstu lmonės, lstaigos ar tarnybos veiklos reikalavimais;

b) darbuotojai, kurių darbo sutartis buvo nutraukta be svarbios priežasties, turi teisę į atitinkama kompensacija arba kitus tinkamus atlyginimo būdus.

Šiuo tikslu Šalys lsipareigoja užtikrinti, kad darbuotojai, kurie mano, jog jų darbo sutartis buvo nutraukta be svarbios priežasties, turėtų teisę kreiptis į nešališka institucija.

25 straipsnis. Darbuotojų teisė į savo reikalavimų gynimą darbdavio bankroto atveju

Siekdamos užtikrinti, kad būtų veiksmingai įgyvendinta darbuotojų teisė į savo reikalavimų gynimą darbdavio bankroto atveju, Šalys lsipareigoja užtikrinti, kad darbuotojų reikalavimus, susijusius su darbo sutartimis arba darbo santykiais, užtikrintu garantine institucija arba būtų numatyta kita veiksminga gynimo forma.

26 straipsnis. Teisė į orumą darbe

Siekdamos užtikrinti, kad būtų veiksmingai įgyvendinta darbuotojų teisė į orumą darbe, Šalys, konsultuodamosi su darbdaviu ir darbuotojų organizacijomis, lsipareigoja:

1. Skatinti jautrumą ir informuotumą, padedancius užkirsti kelia seksualiniam priekabiavimui darbe arba kitaip susijusiam su darbu, ir imtis visu reikiamu priemoniu, kad darbuotojai būtų apsaugoti nuo tokio elgesio.

2. Skatinti jautrumą ir informuotumą, padedancius užkirsti kelia nuolatiniams smerktiniams ar aiškiai neigiamiems ir lžeidžiamiems veiksams, nukreiptiems prieš pavienius darbuotojus darbe ar kitaip susijusiems su darbu, ir imtis visu reikiamu priemoniu, kad darbuotojai būtų apsaugoti nuo tokio elgesio.

27 straipsnis. Pareigų šeimai turinciu darbuotojų teisė į lygias galimybes ir vienoda padetį

Siekdamos užtikrinti, kad būtų veiksmingai įgyvendinta pareigų šeimai turinciu darbuotojų vyrų ir moterų teisė į lygias galimybes ir vienoda padetį tarp jų ir kitų darbuotojų, Šalys lsipareigoja:

1. Imtis reikiamu priemoniu, kurios leistu:

- a) pareigu šeimai turintiems darbuotojams išdarbinti ir dirbti, taip pat grįžti į darbą po pertraukos, kurios priežastis buvo tokios pareigos, įskaitant priemones, susijusias su profesiniu konsultavimu ir mokymu;
- b) atsižvelgti į jų darbo sąlygų ir socialines apsaugos poreikius;
- c) plėtoti arba remti valstybines ir privacias paslaugas, ypač dienišes globos ir kitas vaikų priežiūros paslaugas.

2. Suteikti galimybę bet kuriam iš tėvų, pasibaigus neštumo ir gimdymo atostogoms, gauti atostogas vaiko priežiūrai, kuriu trukmė ir sąlygos nustatomos remiantis vidaus įstatymais, kolektyvinėmis sutartimis ar praktika.

3. Užtikrinti, kad pareigos šeimai netaptų svarbia priežastimi nutraukti darbo sutartį.

28 straipsnis. Darbuotojų atstovų teisė į apsaugą šeimai ir jiems palankių sąlygų sudarymą

Siekdamos užtikrinti, kad būtų veiksmingai įgyvendinta darbuotojų atstovų teisė vykdyti savo funkcijas, Šalys išpareigoja užtikrinti, kad šeimai:

- a) jie naudotųsi veiksminga apsauga nuo priešišku veiksmų, įskaitant atleidimą iš darbo, dėl jų statuso arba jų, kaip darbuotojų atstovų, veiklos šeimai;
- b) jiems būtų sudarytos reikiamos sąlygos, kurios leistų greitai ir efektyviai vykdyti savo funkcijas, atsižvelgiant į darbo santykių sistemą šalyje bei atitinkamos šeimai reikmes, dydį ir galimybes.

29 straipsnis. Teisė į informaciją ir konsultacijas, kai atliekamos grupinio atleidimo procedūros

Siekdamos užtikrinti, kad būtų sėkmingai įgyvendinta darbuotojų teisė į informaciją ir konsultacijas grupinio atleidimo atveju, Šalys išpareigoja užtikrinti, kad darbdaviai iš anksto informuotų ir konsultuotų darbuotojų atstovus dėl būdu ir priemonių, kurios padėtų išvengti grupinio atleidimo, juos riboti arba sušvelninti tokiu atleidimu padarinius, pavyzdžiui, kartu taikant socialines priemones, ypač tas, kuriomis siekiama atitinkamu darbuotojų išdarbinimo kitose darbo vietose arba perkvalifikavimo.

30 straipsnis. Teisė į apsaugą nuo skurdo ir socialines atskirties

Siekdamos užtikrinti, kad būtų veiksmingai įgyvendinta teisė į apsaugą nuo skurdo ir socialines atskirties, Šalys išpareigoja:

- a) laikydamosi visuotinai priimtino ir suderinto požiūrio, imtis priemonių ir plėsti veiksmingas galimybes, kad darbas, būstas, mokymas, išsilavinimas, kultūra, socialinė ir medicinos pagalba būtų prieinami skurdo ir socialines atskirties sąlygomis gyvenantiems asmenims bei jų šeimoms arba tiems, kuriems gresia pavojus patekti į tokia padėtį;
- b) peržiūreti šias priemones, kad prireikus jos būtų pertvarkytos.

31 straipsnis. Teisė į būstą

Siekdamos užtikrinti, kad būtų veiksmingai įgyvendinta teisė į būstą, Šalys išpareigoja imtis priemonių, skirtų:

1. Remti galimybes turėti atitinkamo standarto būstą.
2. Neleisti plisti benamystei ir ją mažinti, kol palaipsniui ji bus panaikinta.
3. Padaryti būsto kainą prieinamą tiems, kurie neturi pakankamai lėšų.

III DALIS

A straipsnis. Isipareigojimai

1. Atsižvelgiant I toliau išdestyto B straipsnio nuostatas kiekviena Šalis Isipareigoja:

- a) laikyti šios Chartijos I dall tikslu, kuriu ji sieks visomis tinkamomis priemonėmis, deklaracija, kaip pažymeta tos dalies Ižanginiame punkte;
- b) laikytis ne mažiau kaip šešiu iš šiu devyniu šios Chartijos II dalies straipsniu: 1, 5, 6, 7, 12, 13, 16, 19 ir 20;
- c) dar laikytis Chartijos II dalies straipsniu arba numeruotu punktu, kuriuos ji gali pasirinkti, tik bendras straipsniu arba numeruotu punktu, kuriu Isipareigojama laikytis, skaičius turi buti ne mažesnis kaip 16 straipsniu arba 63 numeruoti punktai.

2. Apie straipsnius arba punktus, pasirinktus pagal šio straipsnio 1 punkto b ir c papunkčius, Europos Tarybos Generaliniam Sekretoriui pranešama atiduodant saugoti ratifikavimo, priemimo ar patvirtinimo dokumenta.

3. Kiekviena Šalis gali kada nors vėliau Generaliniam Sekretoriui pranešti, kad ji Isipareigoja laikytis šios Chartijos II dalies kurio nors straipsnio arba numeruoto punkto, jos dar nepriimto pagal šio straipsnio 1 punkto sąlygas. Tokie vėliau priiimti Isipareigojimai yra laikomi Chartijos ratifikavimo, priemimo ar patvirtinimo sudedamąja dalimi ir Isigalioja pirmąją mėnesio dieną praėjus mėnesiui nuo tokio pranešimo gavimo dienos.

4. Kiekviena Šalis naudojasi tokia darbo inspekcijos sistema, kuri atitinka nacionalines sąlygas.

B straipsnis. Sasajos su Europos socialine chartija ir su 1988 metu Papildomuoju protokolu

1. Jokia Europos socialines chartijos Susitariancioji Šalis arba 1988 metu gegužės 5 dienos Papildomojo protokolo Šalis negali ratifikuoti, priimti arba patvirtinti šios Chartijos, jeigu ji nelsipareigoja laikytis bent jau nuostatu, atitinkanciu Europos socialines chartijos ir, kai reikia, Papildomojo protokolo nuostatas, kuriu ji buvo Isipareigojusi laikytis.

2. Isipareigojimo laikytis kurios nors šios Chartijos nuostatos nuo šiu Isipareigojimu Isigaliojimo dienos atitinkamoje Šalyje padarinyš yra tas, kad tokia Šalis nustoja taikyti atitinkama Europos socialines chartijos arba, kai reikia, 1988 metu Papildomojo protokolo nuostata, jei atitinkama Šalis buvo prisiejusi Isipareigojimus pagal pirmąjį dokumenta arba pagal abu šiuos dokumentus.

IV DALIS

C straipsnis. Šioje Chartijoje numatytu Isipareigojimu Igyvendinimo kontrole

Šioje Chartijoje numatytu teisiniu Isipareigojimu Igyvendinimo kontrole vykdoma tomis paciomis priemonėmis kaip ir Europos socialines chartijos.

D straipsnis. Kolektyviniai skundai

1. Europos socialines chartijos Papildomojo protokolo nuostatos, nustatancios kolektyviniu skundu sistema, yra taikomos mineta protokola ratifikavusioms valstybems pagal šioje Chartijoje išvardytus Isipareigojimus.

2. Kiekviena valstybe, neprisiejusi Isipareigojimu pagal Europos socialines chartijos Papildomąjį protokola, nustatanti kolektyviniu skundu sistema, gali deponuodama ratifikavimo, priemimo ar patvirtinimo dokumenta arba kada nors vėliau Europos Tarybos Generaliniam Sekretoriui pranešti, kad ji sutinka del savo Isipareigojimu pagal šia Chartija kontroles minetame protokole nustatyta tvarka.

V DALIS

E straipsnis. Nediskriminavimas

Naudojimas šioje Chartijoje Itvirtintomis teisėmis yra garantuojamas nediskriminuojant dėl rasės, odos spalvos, lyties, kalbos, religijos, politiniu ar kitokiu Istitikinimu, nacionalines ar socialines kilmes, sveikatos bukles, priklausymo nacionalinei mažumai, gimimo ar kitokios padeties.

F straipsnis. Nukrypimai nuo Isipareigojimu karo ar nepaprastosios padeties metu

1. Kilus karui ar susidarius nepaprastajai padeciai, del kurios iskilo gresme tautos islikimui, kiekviena Šalis gali imtis priemoni, kuriomis nukrypstama nuo Isipareigojimu pagal šia Chartija, kiek tai reikalinga del kritiškos padeties, jei tokios priemones neprieštarauja kitiems jos Isipareigojimams pagal tarptautine teise.

2. Kiekviena Šalis, pasinaudojusi šia nukrypimo nuo Isipareigojimu teise, priimtinais terminais Europos Tarybos Generalini Sekretoriu išsamiai informuoja, koku priemoni imtasi ir del koku priežasciu. Ji taip pat Generalini Sekretoriu informuoja, kai šios priemones yra nutraukiamos ir anksčiau priimtos Chartijos nuostatos vel visiškai vykdomos.

G straipsnis. Apribojimai

1. I dalyje išdestytu teisiu ir principu veiksmingas taikymas ir II dalyje numatytas praktinis ju Igyvendinimas negali buti varžomas ar ribojamas, išskyrus apribojimus, kuriuos nustato Istatymas ir kurie yra butini demokratineje visuomeneje siekiant apsaugoti kitu teises ir laisves arba viešąją tvarka, nacionalini sauguma, žmoni sveikata ar dorove.

2. Apribojimai, kurie šioje Chartijoje numatyti joje išdestytoms teisems ir Isipareigojimams, neturi buti taikomi siekiant koku nors kitu tikslu, išskyrus numatytuosius.

H straipsnis. Chartijos sasaja su vidaus Istatymais ir tarptautiniais susitarimais

Šios Chartijos nuostatos neprieštarauja vidaus teises nuostatoms ar nuostatoms koku nors dvišaliu ar daugiašaliu sutarciu, konvenciju ar susitarimu, kurie jau galioja ar gali Isigalioti ir pagal kuriuos apsaugomiems asmenims yra taikomas didesnis palankumas.

I straipsnis. Prisiimtu Isipareigojimu Igyvendinimas

1. Nepažeidžiant šios Chartijos II dalies 1-31 straipsniuose numatytu Igyvendinimo budu, atitinkamos šiu straipsniu nuostatos yra Igyvendinamos:

- a) Istatymais ar kitais norminiais aktais;
- b) sutartimis tarp darbdaviu ar darbdaviu organizaciju ir darbuotoju organizaciju;
- c) derinant abu aukšciau nurodytus budus; arba
- d) kitomis tinkamomis priemonemis.

2. Pripažlstama, kad Isipareigojimu pagal šios Chartijos II dalies 2 straipsnio 1, 2, 3, 4, 5 ir 7 punktu, 7 straipsnio 4, 6 ir 7 punktu, 10 straipsnio 1, 2, 3 ir 5 punktu, 21 ir 22 straipsniu nuostatas yra veiksmingai laikomasi, jeigu pagal šio straipsnio 1 punkta šios nuostatos yra taikomos didelei atitinkamu darbuotoju daugumai.

J straipsnis. Pataisos

1. Kiekviena kurios nors Šalies arba Vyriausybiu komiteto siuloma šios Chartijos I ir II daliu pataisa, kuria siekiama išplesti šioje Chartijoje garantuojamas teises, ir kiekviena III-VI daliu pataisa yra perduodama Europos Tarybos Generaliniam Sekretoriui, o Generalinis Sekretorius ja persiuncia šios Chartijos Šalims.

2. Kiekviena pataisa, pateikta pagal ankstesniojo punkto nuostatas, svarsto Vyriausybiu komitetas, kuris, pasikonsultaves su Parlamentine asambleja, perduoda priimta teksta tvirtinti Ministru komitetui. Kai teksta patvirtina Ministru komitetas, jis yra perduodamas Šalims.

3. Kiekviena šios Chartijos I ir II daliu pataisa ja pripažinusioje Šalyje Isigalioja pirmaja menesio diena praejus menesiui nuo tos dienos, kai trys Šalys yra pranešusios Generaliniam Sekretoriui, kad jos pripažino šia pataisa.

Kiekvienoje kitoje Šalyje, kuri pataisa pripažlsta veliau, ji Isigalioja pirmaja menesio diena praejus menesiui nuo tos dienos, kai ta Šalis Generaliniam Sekretoriui praneše apie jos pripažinima.

4. Kiekviena šios Chartijos III ir IV daliu pataisa Isigalioja pirmaja menesio diena praejus menesiui nuo tos dienos, kai visos Šalys Generaliniam Sekretoriui praneše apie pataisos pripažinima.

VI DALIS

K straipsnis. Pasirašymas, ratifikavimas ir Isigaliojimas

1. Šia Chartija gali pasirašyti Europos Tarybos valstybes nares. Ji turi buti ratifikuota, priimta arba patvirtinta. Ratifikavimo, priemimo ar tvirtinimo dokumentai yra atiduodami saugoti Europos Tarybos Generaliniam Sekretoriui.

2. Ši Chartija Isigalioja pirmaja menesio diena praejus menesiui nuo tos dienos, kai trys Europos Tarybos valstybes nares pagal ankstesnjlj punkta Isipareigojo laikytis šios Chartijos.

3. Kiekvienai Europos Tarybos valstybei narei, Isipareigojusiai laikytis šios Chartijos, ji Isigalioja pirmaja menesio diena praejus menesiui nuo tos dienos, kai buvo atiduotas saugoti ratifikavimo, priemimo ar patvirtinimo dokumentas.

L straipsnis. Taikymas teritorijoms

1. Ši Chartija yra taikoma kiekvienos Šalies metropolijos teritorijai. Kiekviena signatare, pasirašydama ar atiduodama saugoti ratifikavimo, priemimo ar patvirtinimo dokumenta, gali pareiškime Europos Tarybos Generaliniam Sekretoriui nurodyti teritorija, kuri šiam tikslui yra laikoma jos metropolijos teritorija.

2. Kiekviena signatare, pasirašydama ar atiduodama saugoti ratifikavimo, priemimo ar patvirtinimo dokumenta arba kada nors veliau, gali pareiškime Europos Tarybos Generaliniam Sekretoriui pareikšti, kad visa Chartija arba jos dalys taikomos minetame pareiškime nurodytai nemetropolinei teritorijai ar teritorijoms, už kuriu tarptautinius santykius ji atsako ar už kurias ji prisiima tarptautine atsakomybe. Pareiškime ji nurodo šios Chartijos II dalies straipsnius ir punktus, kuriuos laiko privalomais pareiškime nurodytoms teritorijoms.

3. Chartija Isigalioja minetame pareiškime nurodytoje teritorijoje ar teritorijose pirmaja menesio diena praejus menesiui nuo tos dienos, kai Generalinis Sekretorius gavo tokl pareiškima.

4. Kiekviena Šalis gali kada nors veliau pranešime Europos Tarybos Generaliniam Sekretoriui pranešti, kad vienoje ar daugiau teritoriju, kuriose ši Chartija jau taikoma pagal šio straipsnio 2 punkta, ji Isipareigoja laikytis tu straipsniu ar numeruotu punktu, kuriu ji dar nera priemusi tai teritorijai ar toms teritorijoms. Tokie veliau prisiimti Isipareigojimai laikomi ankstesnio pareiškimo del atitinkamos teritorijos sudedamaja dalimi ir taip pat Isigalioja pirmaja menesio diena praejus menesiui nuo tos dienos, kai Generalinis sekretorius gavo tokl pareiškima.

M straipsnis. Denonsavimas

1. Kiekviena Šalis gali denonsuoti šia Chartija tik tai praėjus penkeriems metams nuo datos, kai Chartija jai įsigaliojo, arba praėjus kiekvienam paskesniai dvejų metų laikotarpiui, ir visuomet praėjus šešiemis mėnesiams po to, kai apie tai buvo pranešta Europos Tarybos Generaliniam Sekretoriui, kuris atitinkamai informuoja kitas Šalis.

2. Kiekviena Šalis gali pagal nuostatas, išdestytas ankstesniame punkte, denonsuoti kiekviena Chartijos II dalies straipsni ar punkta, kuriuos ji yra priėmusi, jeigu tokiu straipsniu ar punktu nebus mažiau kaip 16 pirmuoju atveju ir 63 antruoju atveju, ir I šl straipsniu ar punktu skaičiu, kaip ir anksčiau, leis šios Šalies pasirinkti straipsniai iš tu, kurie yra specialiai paminėti A straipsnio 1 punkto b papunktyje.

3. Kiekviena Šalis gali denonsuoti šia Chartija arba kurl nors Chartijos II dalies straipsni ar punkta pagal šio straipsnio 1 punkte apibrėžtas sąlygas kiekvienai teritorijai, kuriai mineta Chartija yra taikoma remiantis pareiškimu, padarytu pagal L straipsnio 2 punkta.

N straipsnis. Priedas

Šios Chartijos priedas yra jos sudedamoji dalis.

O straipsnis. Pranešimai

Europos Tarybos Generalinis Sekretorius Europos Tarybos valstybėms narems ir Tarptautinio darbo biuro generaliniam direktoriui praneša apie:

- a) kiekviena pasirašyma;
- b) kiekvieno ratifikavimo, priėmimo ar patvirtinimo dokumento atidavima saugoti;
- c) kiekviena šios Chartijos įsigaliojimo data pagal K straipsni;
- d) kiekviena pareiškima, gauta pagal A straipsnio 2 ir 3 punktus, D straipsnio 1 ir 2 punktus, F straipsnio 2 punkta ir L straipsnio 1, 2, 3 ir 4 punktus;
- e) kiekviena pataisa pagal J straipsni;
- f) kiekviena denonsavima pagal M straipsni;
- g) kiekviena kita dokumenta, pareiškima ar pranešima, susijusi su šia Chartija.

Tai patvirtindami, toliau nurodyti tinkamai įgalioti asmenys pasiraše šia Chartija.

Sudaryta 1996 metu gegužės 3 diena Strasbure angli ir prancuzu kalbomis. Abu tekstai yra vienodai autentiški ir sudaro viena egzempliori, kuris saugomas Europos Tarybos archyvuose. Europos Tarybos Generalinis Sekretorius patvirtintas kopijas perduoda kiekvienai Europos Tarybos valstybei narei ir Tarptautinio darbo biuro generaliniam direktoriui.

PATAISYTOS EUROPOS SOCIALINĖS CHARTIJOS PRIEDAS

Pataisytos Europos socialinės chartijos taikymo sritis jos apsaugomiems asmenims

1. Nepažeidžiant 12 straipsnio 4 punkto ir 13 straipsnio 4 punkto prie asmenų, kuriems taikomi 1-17 ir 20-31 straipsniai, užsieniečiai priskiriami tik tada, kai jie yra kitų Šalių piliečiai, teisėtai gyvenantys ar nuolat dirbantys atitinkamos Šalies teritorijoje, susitarus, kad šie straipsniai turi būti aiškinami pagal 18 ir 19 straipsnių nuostatas. Šis aiškinimas neturi trukdyti kuriai nors iš Šalių sudaryti panašias sąlygas kitiems asmenims.

2. Kiekviena Šalis pabegeliams, apibudintiems 1951 metų liepos 28 dieną Ženevoje pasirašytoje Konvencijoje dėl pabegėlių statuso bei 1967 metų sausio 31 dienos Protokole dėl pabegėlių statuso ir teisėtai gyvenantiems jos teritorijoje, suteikia kuo palankesnę padėtį ir visada ne mažiau palankia už numatytąją pagal Išipareigojimus, kuriuos kiekviena Šalis yra priėmusi pagal minėtą Konvenciją ir pagal kitus galiojančius tarptautinius susitarimus, kurie taikomi tokiems pabegeliams.

3. Kiekviena Šalis asmenims be pilietybės, apibudintiems 1954 metų rugsejo 28 dieną Niujorke pasirašytoje Konvencijoje dėl asmenų be pilietybės statuso ir teisėtai gyvenantiems jos teritorijoje, suteikia kuo palankesnę padėtį ir visada ne mažiau palankia už numatytąją pagal Išipareigojimus, kuriuos kiekviena Šalis yra priėmusi pagal minėtą Konvenciją ir pagal kitus galiojančius tarptautinius susitarimus, kurie taikomi tokiems asmenims be pilietybės.

I dalies 18 punktą ir II dalies 18 straipsnio 1 punktą

Susitariama, kad šios nuostatos netaikomos I Šalių teritorija ir nepažeidžia 1955 metų gruodžio 13 dieną Paryžiuje pasirašytos Europos konvencijos dėl apsigyvenimo nuostatų.

II DALIS

1 straipsnio 2 punktą

Ši nuostata neturi būti aiškinama kaip draudimas ar leidimas profesinėms sąjungoms turėti kokias nors išlygas ar praktikos garantijas.

2 straipsnio 6 punktą

Šalys gali numatyti, kad ši nuostata netaikoma:

- a) darbuotojams, kurių sutarties arba darbo santykių bendra trukmė ne ilgesnė kaip vienas mėnuo ir/arba darbo savaitė ne ilgesnė kaip 8 valandos;
- b) kai sutartis arba darbo santykiai yra atsitiktiniai ir/arba išskirtiniai, jei tokiais atvejais nuostata netaikoma dėl objektyvių priežasčių.

3 straipsnio 4 punktą

Susitariama, kad taikant šią nuostatą šiuo tarnybų organizavimu, funkcijomis ir sąlygomis, pagal kurias jos teikia paslaugas, nustato vidaus Įstatymai arba kiti teisės aktai, kolektyvines sutartis ir kitas priemones, atitinkančios nacionalines sąlygas.

4 straipsnio 4 punktas

Ši nuostata neturi būti aiškinama kaip draudžianti nedelsiant atleisti už rimta nusižengimą.

4 straipsnio 5 punktas

Susitariama, kad Šalis gali priimti Isipareigojimą pagal šį punktą, jeigu vidaus Istatymai ar kiti teisės aktai, kolektyvines sutartis arba arbitražo sprendimai neleidžia, kad būtų atskaitoma iš didelės daugumos darbuotojų darbo užmokesčio, išskyrus asmenis, kuriems tai netaikoma.

6 straipsnio 4 punktas

Susitariama, kad kiekviena Šalis, jei reikia, gali Istatymu reglamentuoti naudojimąsi teise streikuoti, jeigu kiekvienas I tvirtintas šios teisės apribojimas gali būti pateisintas pagal G straipsnio nuostatas.

7 straipsnio 2 punktas

Ši nuostata nedraudžia Šalims savo Istatymuose numatyti, kad paaugliai, neturintys minimalaus nustatyto amžiaus, gali dirbti tokius darbus, kurie neišvengiamai reikalingi jų profesiniam rengimui, jeigu tokie darbai yra dirbami laikantis sąlygų, nustatytu kompetentingos institucijos, ir imantis priemonių šiu paaugliu sveikatai bei darbo saugai užtikrinti.

7 straipsnio 8 punktas

Susitariama, kad Šalis gali priimti Isipareigojimą pagal šį punktą, jeigu ji šį Isipareigojimą Igyvendina, Istatymu nustatydamą, kad dauguma asmenų iki 18 metų amžiaus nebus skiriami dirbti naktinio darbo.

8 straipsnio 2 punktas

Ši nuostata neturi būti aiškinama kaip reiškianti absoliutu draudimą. Išimtis galima daryti, pavyzdžiui, tokiais atvejais:

- a) jeigu dirbanti moteris padaro pražangą, dėl kurios gali būti nutraukti darbo santykiai;
- b) jeigu nutraukiama atitinkamos Imonės veikla;
- c) jeigu baigesi darbo sutartyje numatytas laikotarpis.

12 straipsnio 4 punktas

Žodžiai "ir laikantis tokiuose susitarimuose nustatytu sąlygų" šio punkto Ižangoje, be kita ko, reiškia, jog dėl išmoku, kurios mokamos nepriklausomai nuo jokių draudimo I moku, Šalis gali reikalauti, kad iki tokiu išmoku gavimo kitos Šalies piliečiai jos teritorijoje gyventu nustatyta laika.

13 straipsnio 4 punktas

Vyriausybės, kurios nėra Europos konvencijos dėl socialinės paramos ir medicinos pagalbos dalyvės, gali ratifikuoti Chartiją pagal šį punktą, jeigu jos garantuoja kitu Šaliu pilieciams sąlygas, atitinkancias minetos Konvencijos nuostatas.

16 straipsnis

Susitariama, kad pagal šią nuostata teikiama apsauga yra taikoma ir nepilnomis šeimoms.

17 straipsnis

Susitariama, kad ši nuostata taikoma visiems asmenims, jaunesniems nei 18 metu, nebent pagal taikomus Istatymus vaikai anksčiau tampa pilnameciai, nepažeidžiant kitu konkrečių Chartijos, ypač 7 straipsnio, nuostatų.

Tai nereiškia Ispareigojimo nustatyti privaloma švietima iki aukščiau nurodyto amžiaus.

19 straipsnio 6 punktą

Šioje nuostatoje terminas “darbuotojo užsieniečio šeima” suprantamas bent jau kaip darbuotojo sutuoktinis ir nevede vaikai, kai šie priimanciojoje valstybeje yra laikomi nepilnameciais ir yra darbuotojo migranto išlaikomi.

20 straipsnis

1. Susitariama, kad socialines apsaugos dalykai, taip pat kitos nuostatos, susijusios su bedarbio išmoka, senatves pensija ar maitintojo netekties išmoka, gali neleiti I šio straipsnio taikymo srityl.

2. Remiantis šiuo straipsniu nuostatos dėl moterų apsaugos, ypač neštumo, gimdymo laikotarpiu ir po gimdymo, nėra laikomos diskriminacija.

3. Šis straipsnis nedraudžia imtis konkrečių priemonių *de facto* nelygybei pašalinti.

4. Profesinė veikla, kuri dėl savo pobūdžio ar vertimosi ja salygu gali būti patiketa tam tikros lyties asmeniui, gali būti neltraukiama I šio straipsnio ir kai kuriu jo nuostatų taikymo srityl. Ši nuostata neturi būti aiškinama kaip reikalavimas Šaliai Istatymuose ar kituose teises aktuose pateikti saraša profesijų, pagal kurias dėl ju pobūdžio ar vertimosi jomis salygu gali dirbti tik tam tikros lyties asmenys.

21 ir 22 straipsniai

1. Šiuose straipsniuose terminas “darbuotoju atstovai” reiškia asmenis, kurie tokiais pripažlstami pagal vidaus Istatymus ir praktika.

2. Terminai “vidaus Istatymai ir praktika” priklausomai nuo konkretios situacijos, be Istatymu ir kitu teises aktu, apima kolektyvines sutartis, kitus darbdaviu ir darbuotoju atstovu susitarimus, paprocius bei atitinkama precedentine teise.

3. Šiuose straipsniuose terminas “Imone” yra suprantamas kaip materialiu ir nematerialiu elementu visuma, turinti juridinio asmens statusa arba jo neturinti, kuri yra Ikurta, kad gamintu produkcija ar teiktu paslaugas siekiant pelno, ir galinti nustatyti savo rinkos politika.

4. Susitariama, kad religinems bendruomenems ir ju institucijoms šie straipsniai gali būti netaikomi, net jei šios institucijos yra “Imones” pagal 3 punkta. Institucijoms, vykdančioms veikla, kuria skatina tam tikri idealai, arba besivadovaujantioms tam tikromis nuostatomis, kai šiuos idealus ir nuostatas saugo vidaus Istatymai, šie straipsniai gali būti netaikomi, jei tai butina Imones orientacijai apsaugoti.

5. Susitariama, kad kai šiuose straipsniuose nurodytos teises valstybeje yra Igyvendinamos Ivairiuose Imones padaliniuose, pripažlstama, jog Šalis vykdo savo Ispareigojimus pagal šias nuostatas.

6. Šalys gali netaikyti šiu straipsniu Imonems, kuriose dirba mažiau nei tam tikras darbuotoju skaicius, kurl nustato vidaus Istatymai ar praktika.

22 straipsnis

1. Ši nuostata neturi Itakos nei valstybiu galiai ar pareigoms priimti saugaus darbo ir higienos reikalavimus darbo vietose nustatancias taisykles, nei už ju Igyvendinimo kontrole atsakingu instituciju galiai ir pareigoms.

2. Terminai “socialines ir socialines kulturines paslaugos ir salygos” reiškia socialines ir/arba kulturines galimybes, kurias tam tikra Imone sudaro ir teikia savo darbuotojams, pavyzdžiui, socialine parama, sporto aikštynai, patalpos žindancioms motinoms, bibliotekos, vaiku vasaros stovyklos ir kt.

23 straipsnio 1 punktą

Šiame punkte žodžiai “kuo ilgiau” yra siejami su pagyvenusiu asmenu fizinemis, fiziologinemis ir proto galiomis.

24 straipsnis

1. Susitariama, kad šiame straipsnyje terminai “darbo sutarties nutraukimas” ir “nutraukta” reiškia darbdavio iniciuota darbo sutarties nutraukimą.

2. Susitariama, kad šis straipsnis taikomas visiems darbuotojams, tačiau Šalis gali visiškai arba iš dalies netaikyti šios apsaugos šioms samdomu asmenu kategorijoms:

- a) darbuotojams, kurie yra l darbinti pagal darbo sutartį tiksliai nustatytam laikotarpiui arba darbui atlikti;
- b) darbuotojams, kurie yra priimti bandomajam arba mokomajam laikotarpiui, jeigu tai yra nustatyta iš anksto ir šis laikotarpis yra pakankamos trukmės;
- c) darbuotojams, kurie laikinai l darbinami trumpam laikotarpiui.

3. Šiame straipsnyje žemiau išvardyti dalykai negali būti laikomi svarbiomis priežastimis nutraukti darbo sutartį:

- a) naryste profesinėje sąjungoje arba dalyvavimas sąjungos veikloje nedarbo metu arba darbdavio leidimu - darbo metu;
- b) siekimas būti darbuotoju atstovu, buvimas juo tuo metu arba praeityje;
- c) skundo pateikimas arba dalyvavimas byloje prieš darbdavį dėl lstatymu ar kitu teises aktu pažeidimo ar kreipimasis l atitinkamas kompetentingas administracijos institucijas;
- d) rase, odos spalva, santuokine padėtis, pareigos šeimai, neštumas, religija, politiniai l sitikinimai, tautybe ar socialine kilme;
- e) neštumo ir gimdymo ar vaiko priežiūros atostogos;
- f) laikinas nebuvimas darbe dėl ligos ar traumos.

4. Susitariama, kad kompensacijos dydį ar kita atitinkama atlyginimo forma už darbo sutarties nutraukimą be svarbios priežasties nustato vidaus lstatymai ar kiti teises aktai, kolektyvines sutartis ar kiti dokumentai, atitinkantys nacionalines salygas.

25 straipsnis

1. Susitariama, kad kompetentinga valstybines valdžios institucija gali išimties tvarka ir pasikonsultavusi su darbdaviu ir darbuotoju organizacijomis tam tikroms darbuotoju kategorijoms dėl specifinio ju darbo santykiu pobudžio neteikti pagal šia nuostata taikomos apsaugos.

2. Susitariama, kad termino “bankrotas” apibrėžimas turi būti nustatomas pagal vidaus lstatymus ir praktika.

3. Darbuotoju reikalavimai pagal šia nuostata apima:

- a) darbuotoju reikalavimus dėl atlyginimo už nustatyta laikotarpį, kuris negali būti trumpesnis nei 3 mėnesiai pagal lengvatine sistema ir 8 savaites pagal draudimo sistema iki bankroto arba darbo sutarties nutraukimo;
- b) darbuotoju reikalavimus dėl atlyginimo už mokamas atostogas, kurios priklauso už darba tais metais, kai buvo paskelbtas bankrotas arba nutraukta darbo sutartis;

c) darbuotoju reikalavimus atlyginti sumas, kurios negautos už kita priklausanti apmokėti laika per nustatyta laikotarpį, kuris negali būti trumpesnis nei 3 mėnesiai pagal lengvatine sistema ir 8 savaites pagal draudimo sistema iki bankroto arba darbo sutarties nutraukimo.

4. Vidaus Įstatymai arba kiti teisės aktai gali nustatyti garantuojama darbuotoju reikalavimu padengimo suma, kuri turi būti socialiai priimtino lygio.

26 straipsnis

Susitariama, kad šis straipsnis nereikalauja, jog Šalys tai įteisintu Įstatymu.

Susitariama, kad 2 punktą neapima seksualinio priekabiavimo.

27 straipsnis

Susitariama, kad šis straipsnis taikomas pareigu šeimai turintiems darbuotojams, vyrams ir moterims, kurie yra susiję su savo išlaikomais vaikais bei kitais artimiausiais savo šeimos nariais, kuriems aiškiai reikalinga globa arba parama, tais atvejais, kai tokios pareigos varžo jų galimybes rengtis ekonominei veiklai, ją pradėti, joje dalyvauti ar daryti pažangą. Terminai "išlaikomi vaikai" ir "kiti artimiausi šeimos nariai, kuriems aiškiai reikalinga jų globa arba parama" reiškia asmenis, kuriuos taip apibrezia atitinkamu Šaliu vidaus Įstatymai.

28 ir 29 straipsniai

Šiuose straipsniuose terminas "darbuotoju atstovai" reiškia asmenis, kurie pripažinti tokiais pagal vidaus Įstatymus ar praktika.

III DALIS

Susitariama, kad Chartija aprepia tarptautinius teisinius išpareigojimus, kuriu įgyvendinimo kontrole nustato tik šios Chartijos IV dalis.

A straipsnio 1 punktą

Susitariama, kad numeruoti punktai gali reikšti straipsnius, kuriuos sudaro tik vienas punktą.

B straipsnio 2 punktą

B straipsnio 2 punkte pataisytos Chartijos nuostatos atitinka tais paciais numeriais pažymetu straipsniu ar punktu nuostatas, išskyrus:

- a) pataisytos Chartijos 3 straipsnio 2 punkta, kuris atitinka Chartijos 3 straipsnio 1 ir 3 punktus;
- b) pataisytos Chartijos 3 straipsnio 3 punkta, kuris atitinka Chartijos 3 straipsnio 2 ir 3 punktus;
- c) pataisytos Chartijos 10 straipsnio 5 punkta, kuris atitinka Chartijos 10 straipsnio 4 punkta;
- d) pataisytos Chartijos 17 straipsnio 1 punkta, kuris atitinka Chartijos 17 straipsni.

V DALIS

E straipsnis

Skirtingas požiuris dėl objektyviu ar pateisinamu priežasciu nelaikomas diskriminacija.

F straipsnis

Terminas "kilus karui arba susidarius nepaprastajai padeciai" yra suprantamas taip, kad apima ir karo gresme.

I straipsnis

Susitariama, kad I darbuotojus, nurodytus 21 ir 22 straipsniu priede, nera atsižvelgiama nustatant atitinkamu darbuotoju skaiciu.

J straipsnis

Terminas "pataisa" yra išpleciamas taip, kad apimtu ir naujai pridedamus Chartijos straipsnius.